

ВІДГУК
офіційного опонента доктора економічних наук, професора
Шульц Світлани Леонідівни
на дисертаційну роботу Щьокіної Євгенії Юрїївни на тему
«Організаційно-управлінські інновації в забезпеченні розвитку регіону»,
подану на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук
за спеціальністю 08.00.05 – «Розвиток продуктивних сил і регіональна
економіка»

1. Актуальність дисертаційної роботи, мета, задачі

Регіони України в силу об'єктивних і суб'єктивних чинників розвиваються нерівномірно. У свою чергу, нерівномірність регіонального розвитку та рівня життя населення створює передумови для соціальної напруги в суспільстві, стримує позитивну динаміку соціально-економічних показників, уповільнює ринкові перетворення та знижує їх ефективність.

В сучасних умовах господарювання особливої актуальності набувають механізми, методи й інструменти регулювання регіонального розвитку, сутністю якого є активізація ролі регіону в досягненні цілей внутрішнього розвитку, стимулюванні точок росту, розвитку потенціалу регіону, підвищенні ролі регіональної влади в розвитку відповідних територій; активізація залучення інноваційних механізмів регулювання регіональним розвитком, стимулювання кооперації суб'єктів територіального розвитку тощо. Особливого значення в таких умовах набуває необхідність наукового обґрунтування та методичного забезпечення процесу формування системи організаційно-управлінських інновацій (ОУІ), тобто забезпечення розвитку територій та національної економіки в цілому через активне використання та систематизацію інноваційних підходів в організації ефективного функціонування системи управління розвитком регіонів.

З огляду на зазначене, тема дисертаційної роботи Щьокіної Є. Ю. «Організаційно-управлінські інновації в забезпеченні розвитку регіону» є актуальною.

2. Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Дисертація виконана відповідно до планів науково-дослідних робіт Одеського національного політехнічного університету в рамках держбюджетних тем: «Сучасні наукові підходи до регулювання економічних систем» (номер державної реєстрації 0110U002119, 2010-2012 рр.), де автором проведено комплексне дослідження наукових підходів до інноваційного управління розвитком територій та виокремлено змістове наповнення системи ОУІ в соціально-економічному розвитку регіону; «Кластерна форма організації та розвитку територіальних виробничих комплексів» (номер державної реєстрації 0112U000566, 2012-2015 рр.), де автором здійснено оцінку рівня соціально-економічного розвитку України та її регіонів та виявлено ключові фактори впливу на розвиток регіональної економічної системи; «Парадигма інноваційного розвитку в умовах ринкової трансформації» (номер державної реєстрації 0113U007795, 2014-2019 рр.), де автором розроблено пропозиції щодо формування комплексу механізмів запровадження системи ОУІ з відповідним науково-методичним обґрунтуванням (С.197-199 дисертації та С.10-11 автореферату).

3. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

Метою дисертаційної роботи є науково-методичне забезпечення системи ОУІ в розвитку сучасного регіону. Зазначена мета відповідає темі дослідження. Задачі дослідження логічно виходять з поставленої мети та безпосередньо пов'язані із отриманими дисертантом елементами наукової новизни. Об'єкт і предмет дослідження визначено згідно науково-методичних вимог до дисертаційних робіт. Матеріали дисертації та публікації здобувача визначають високу обґрунтованість основних наукових

результатів, положень наукової новизни та висновків, сформульованих в роботі. Обґрунтованість наукових положень дисертації, їх достовірність й новизна забезпечуються широким застосуванням автором загальнонаукових та спеціальних методів теорії пізнання.

Дисертантом здійснено змістовне дослідження наукових праць і публікацій вітчизняних і закордонних вчених і фахівців з питань організаційно-управлінських інновацій (розділ 1 дисертаційної роботи (С.52-60, 66-72), розкрито діалектику формування та виявити особливості трансформації понятійно-категоріального апарату в дослідженнях проблематики соціально-економічного розвитку регіону (С.23-28), визначено науково-методичні підходи до запровадження системи ОУІ та визначено ключові етапи її реалізації (С. 63-66) на основі використання системного та комплексного підходів; удосконалено систему організаційно-управлінських інновацій в умовах викликів сучасних тенденцій розвитку регіонів України (С.72-89). На основі цільового використання виважених методів економіко-математичного моделювання обґрунтовано методичний підхід до типології факторів впливу на соціально-економічний розвиток регіонів (рис.2.7, С.137-146) та запропоновано відповідне методичне підґрунтя щодо їх оцінки (С.147-159). ідентифіковано змістовне наповнення стратегування та обґрунтовано науково-методичні засади його використання в регіональному розвитку (С. 163-172), представлено наукове обґрунтування принципів системи стратегування в контексті розвитку регіонів (рис.3.2, рис.3.3). Дисертанткою виявлено специфіку використання та узагальнено зарубіжний досвід щодо бенчмаркінгових технологій (С.180-185). На цій основі було запропоновано інформаційно-методичне забезпечення бенчмакінгу в координатах системи ОУІ розвитку регіону (С. 189-191). Підсумкових наукових здобутків Щьокіної Є.Ю. в рамках кандидатської дисертації стало наукове обґрунтування та розробка методичного забезпечення системи механізмів запровадження системи ОУІ в соціально-економічному розвитку регіону (С. 192-199).

Логічною необхідністю є сформульована здобувачем гіпотеза дослідження, що полягає в назрілій актуальності формування науково обґрунтованих засад та методичних підходів до формування і запровадження системи ОУІ з чітким розподілом цілей, завдань, функцій та механізмів її реалізації (С. 65). Таке визначення надало можливість отримати наукову новизну та принципово визначити концептуальний підхід до соціально-економічного розвитку регіону на основі системи ОУІ (с. 73-74), що базується на сутнісному використанні стратегічного управління, з урахуванням взаємозв'язку та взаємовпливу зовнішнього та внутрішнього середовища розвитку сучасного регіону.

4. Достовірність наукових положень, висновків і рекомендацій, їх новизна. Значущість дослідження для науки і практики та шляхи його використання

Достовірність основних результатів, отриманих у дисертаційній роботі, забезпечується таким.

По-перше, використанням в процесі дослідження актуальних даних Державної служби статистики України, Державної фіскальної служби України, Державної казначейської служби України, Міністерства фінансів України, Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України, обласних державних адміністрацій України, звітно-аналітична інформація міжнародних і вітчизняних статистичних структур і рейтингових агентств, матеріалів науково-практичних конференцій, форумів, круглих столів, симпозіумів.

По-друге, застосуванням сукупності ретельно підібраних апробованих наукових методів дослідження, серед яких: метод узагальнення та систематизації, діалектичний, наукової абстракції, ретроспективного аналізу та емпіричного дослідження, просторового та факторного аналізів, морфологічний, статистичні, економіко-математичного моделювання, монографічний, узагальнення та формалізації, системно-інтеграційний.

Теоретичною та методичною основою проведеного дослідження стали фундаментальні положення теорії регіоналістики, еволюційна теорія, теорія просторового розвитку та інноваційного менеджменту, сучасні дослідження вітчизняних та іноземних вчених-економістів з проблем соціально-економічного розвитку регіонів, регіонального менеджменту, відповідні законодавчі та нормативні акти, прийняті органами державної влади.

По-третє, впровадження отриманих науково-практичних результатів у діяльність окремих установ на державному та регіональному рівнях, що підтверджується відповідними актами та довідками про впровадження та використання отриманих у роботі результатів (С.4-5 автореферату). Отже результати даного дослідження можуть використовуватися як у навчальному процесі так й у практиці регіонального управління (Додаток В).

По-четверте, апробацією нових наукових результатів на 6 міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях (С.16-17 автореферату, Додаток А).

Аналітична частина дисертації характеризується конструктивним системним підходом, міждисциплінарним аналізом та синтезом основних положень економічних знань (розділ 2). Їх достовірність забезпечується також результатами, отриманими з застосуванням різних методів наукового дослідження. Таким чином, на основі проведеного аналізу були сформульовані методичні основи забезпечення соціально-економічного розвитку регіонів України.

В цілому, дисертаційна робота має комплексне теоретичне та науково-практичне значення і спрямована на подальший розвиток формування та впровадження системи ОУІ щодо соціально-економічного розвитку регіонів. Підтвердженням обґрунтованості положень і висновків, сформульованих в дисертації, є також чітка логіка вирішення поставлених завдань і викладення матеріалу.

З наукових праць, опублікованих у співавторстві, у дисертації використовувалися лише ті ідеї та положення, що є результатом особистих

досліджень здобувача. Конкретний внесок дисертантки в цих працях зазначений в авторефераті у переліку публікацій за темою дослідження (Додаток А, С. 15-17 автореферату).

5. Повнота викладення наукових положень, висновків і рекомендацій в опублікованих працях

Основні положення та висновки дисертації Є.Ю.Щьокіної знайшли своє відображення у наукових публікаціях, доповідалися на міжнародних, всеукраїнських наукових та науково-практичних конференціях. За темою дисертації опубліковано 18 наукових праць, у яких в повному обсязі викладено основні наукові положення та результати проведеного дослідження. До числа опублікованих праць входять: 2 монографії (у співавторстві); 12 наукових статей, з них – 7 у наукових фахових виданнях України, 4 статті у виданнях іноземних держав та у виданнях України, які включені до міжнародних наукометричних баз; 6 публікацій за матеріалами конференцій.

Загальний обсяг публікацій за темою дисертації становить 73,29 друк. арк. з них особисто автору належить 7,20 друк. арк. Особистий внесок здобувача у тих роботах, які опубліковано у співавторстві відзначений у списку праць, наведеному в авторефераті. Обсяг та зміст публікацій відповідає вимогам, встановленим МОН України, всі положення наукової новизни, що виносяться на захист, в повному обсязі представлені у фахових публікаціях здобувача.

6. Теоретична цінність та практична значущість наукових результатів

Теоретичне значення проведеного дослідження полягає у тому, що в дисертації отримано елементи наукової новизни та результати, які

комплексно вирішують проблему наукового обґрунтування теоретичних положень і методичного забезпечення соціально-економічного розвитку регіонів. Обґрунтованість положень і висновків дисертаційної роботи базується на розумінні методичного підґрунтя досліджуваної проблеми, чіткому окресленню предмета та об'єкта дослідження, а також на глибокій обізнаності дисертанта у питаннях, що стосуються теорії і практики діяльності й перспектив впровадження концептуального підходу до формування системи ОУІ, як невід'ємної складової соціально-економічного розвитку регіонів. Одержані результати ґрунтуються на широкому спектрі знань з різних галузей науки (регіонального та національного розвитку, менеджменту, стратегічного управління, статистики), застосуванні комплексу загальних і спеціальних методів дослідження, системному аналізі проблеми, вибір та застосування яких цілком відповідає меті та завданням дослідження.

Перераховане дає змогу зробити висновок про системний характер дослідження, достатню обґрунтованість наукових положень і висновків, методичних рекомендацій, що сформульовані здобувачем.

Достовірність результатів дослідження підтверджується залученням значного масиву наукового і практичного матеріалу, який був застосований при підготовці дисертації, про що свідчить список використаних джерел з 284 найменувань, а також впровадженням розроблених пропозицій в практичну діяльність.

Практична цінність розробок Щьокіної Є. Ю. полягає в обґрунтуванні методичного забезпечення і практичних рекомендацій щодо формування системи ОУІ, які дозволяють удосконалити процес управління регіональним соціально-економічним розвитком на якісно новій основі, та відрізняються логічною побудовою, структурованістю і конкретністю. Розроблені у дисертації рекомендації доведено до рівня прикладних положень (Додаток В), які можуть використовуватися як методичний інструментарій в прийнятті

управлінських рішень щодо соціально-економічного розвитку регіонів та формування засад ефективного функціонування системи ОУІ в регіоні.

Практичне значення отриманих результатів підтверджується їх впровадженням в діяльність наступних установ та організацій: Департаменту економічної політики та стратегічного планування Одеської обласної державної адміністрації (довідка №2194/01-33 від 24.04.2016 р.), Департаменту економічного розвитку Одеської міської ради (довідка №1674/01-41/ від 13.11.2017р.), у навчальний процес в Одеському національному політехнічному університеті Міністерства освіти і науки України під час викладання дисциплін «Регіональна економіка», «Розміщення продуктивних сил і регіоналістика», «Національна економіка», «Інноваційний розвиток підприємництва», «Маркетинг територій» (акт впровадження № 2454/80-06 від 20.10.2017 р.).

7. Зміст та завершеність дослідження

Дисертаційна робота являє собою цілісне, логічне, послідовне та завершене наукове дослідження, яке складається зі вступу, трьох розділів, висновків по кожному розділу та по всій роботі в цілому, списку використаних джерел, трьох додатків.

Автором логічно та послідовно вирішено низку наукових завдань, а саме: на основі науково-методичних засад формування системи організаційно-управлінських інновацій в соціально-економічному розвитку регіонів, досліджено генезу наукових підходів до соціально-економічного розвитку регіону та визначено специфіку розвитку регіону в контексті запровадження системи ОУІ, представлено науково-методичні засади до формування системи ОУІ (С. 6-7 автореферату, С.24-30, табл.1.2, С.38-41). Дисертанткою проведено змістовний аналіз регіонального виміру соціально-економічного розвитку (С.38-40), досліджено та узагальнено системи стратегічного управління в життєдіяльності регіонів (С.118-121, 123-128,

С.132-146), запропоновано методичний підхід до оцінки факторів впливу на регіональний розвиток (С.8 автореферату, С.139-160). Обґрунтовано доцільність застосування стратегування в управлінні розвитком сучасного регіону (С.165-177), розроблено інформаційно-методичне забезпечення бенчмаркінгу в координатах системи ОУІ, систематизовано механізми реалізації системи ОУІ (С. 9-11 автореферату, С.185-191, рис.3.7). Особливої уваги заслуговує використаний у роботі науково-методичні підходи та організаційно-управлінські рішення, що формують підґрунтя та умови соціально-економічного розвитку регіону на засадах системності, комплексності та просторового розвитку в координатах системи ОУІ (Р.1, с. 67-67, Р.3, с. 118).

Таким чином, означене коло розв'язаних у дисертації завдань дозволяє стверджувати про комплексність дослідження, що є його безумовною перевагою та підтверджує досягнення поставленої мети.

7. Відповідність дисертації та автореферату встановленим вимогам

Структура дисертації включає вступ, три розділи, висновки, список використаних джерел, додатки. Роботу викладено українською мовою у науковому стилі з дотриманням логічної послідовності подання матеріалу. За всіма ознаками дисертація та автореферат відповідають встановленим Міністерством освіти і науки України вимогам до дисертацій на здобуття наукового ступеня кандидата наук. Автореферат ідентично відображає зміст дисертації та основні положення наукової новизни.

8. Дискусійні положення та зауваження щодо змісту дисертації

В дисертаційній роботі Є.Ю.Щьокіної є певні висновки й твердження, які можна віднести до категорії дискусійних і таких, що потребують додаткових пояснень та уточнень.

1. В П.2.1. (стор. 101-104) здійснено аналіз інноваційної активності підприємств регіонів України. В той же час, автором не розкривається проблема стимулювання інноваційної активності загалом та можливості управлінського впливу на ці процеси як засобами державної регіональної політики, так і регіональної політики на місцях. Саме підвищення рівня інноваційності економіки регіонів є пріоритетом Державної стратегії регіонального розвитку до 2020 року та індикатором реалізації стратегічної цілі стосовно підвищення конкурентоспроможності регіонів.)

2. На С. 53-59 роботи представлено результати дослідження змісту поняття «інновації». На нашу думку, цієї дефініції в роботі приділено занадто багато «уваги». Вважаємо, що в цьому не було такої потреби.

3. На стор. 138 автор справедливо зазначає, що фактори розвитку території носять економічний і соціальний зміст залежно від того, яку складову соціально-економічного механізму вони виконують чи на досягнення якого критерію розвитку вони націлені. В той же час, далі в пункті 2.3 не показано зазначений зв'язок ланцюжка «фактор й критерії розвитку регіону».

4. На стор. 206 дисертаційної роботи здобувачка пропонує в якості складової фінансово-економічного механізму використання такого підходу, як «надання регіону на конкурсній основі субвенцій з державного бюджету на виконання інвестиційних проектів». Таке бачення не відображає особливості сучасного механізму інвестування інвестиційних проектів та не є принципово новим. В чому полягає авторське бачення механізму розподілу таких субвенцій? Це потребує додаткового пояснення.

5. Серед основних етапів запровадження системи ОУІ в соціально-економічний розвиток регіону на стор. 89 визначено «цілі покладання». Що вкладається в зміст «ціліпокладання» та які були визначені цілі, наприклад, для Одеського регіону, який слугував основою аналітичних досліджень автора.

6. При дослідженні процесу розвитку регіонів на основі впровадження системи ОУІ, на стор. 84 йдеться, про управління просторовим розвитком. Робота виграла б, якщо автором було представлено визначення та розуміння сутності управління просторовим розвитком.

Зазначені дискусійні положення не носять деструктивного характеру та не зменшують наукову та практичну цінність представленого дослідження. В цілому, дисертаційна робота та автореферат оцінюються позитивно. Зроблені зауваження не знижують наукового рівня дисертаційної роботи, яка є закінченим дослідженням, що має наукову і практичну цінність, а також відображує вирішення наукової задачі забезпечення процесу формування системи організаційно-управлінських інновацій у розвитку регіонів.

Загальний висновок

Дисертаційна робота Щьокіної Євгенії Юріївни на тему «Організаційно-управлінські інновації в забезпеченні розвитку регіону» є завершеною науково-дослідницькою працею, в якій отримано науково обґрунтовані результати, що в сукупності надають подальший розвиток теоретико-методологічним основам та методичному забезпеченню саморозвитку регіонів. Роботу виконано на високому науково-методичному рівні. Дослідження логічно структуроване, є цілісним, носить завершений характер, містить наукову новизну та практичну цінність. В опублікованих працях автора повною мірою відображені основні положення дисертаційної роботи, які повністю відповідають спеціальності 08.00.05 – розвиток продуктивних сил і регіональна економіка.

Обсяг та оформлення дисертації, в цілому, відповідають пп. 9, 11 12, 13 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України № 567 від 24.07.2013р. зі змінами, внесеними згідно з Постановами Кабінету Міністрів України № 656 від 19.08.2015р. та № 1159 від 30.12.2015р.

Сформульовані в дисертації наукові результати, висновки, рекомендації та пропозиції належать особисто автору і є її науковим досягненням. Автореферат повно і змістовно відображає дисертацію.

Автор дисертаційної роботи Щьокіна Євгенія Юріївна заслуговує присвоєння наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.05 – розвиток продуктивних сил і регіональна економіка.

**Офіційний опонент,
Завідувач відділу регіональної
економічної політики ДУ
«Інститут регіональних
досліджень імені М.І. Долишнього
НАН України», НАН України,
доктор економічних наук,
професор**

Шульц С. Л.

